

Nr 64.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående
överlåtelse av vissa kronan tillhöriga fastigheter m. m.
(4:e avd.)*

Göta kanalbolag.

1:o Försäljning av visst markområde på Kanalholmen vid Rödesund i Karlsborgs kommun. I propositionen nr 81 har Kungl. Maj:t (punkt 1, s. 2—5 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 29 januari 1954) föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna ett av Göta kanalbolag ingånget köpeavtal om försäljning av ett markområde på Kanalholmen vid Rödesund i Karlsborgs kommun.

I särskild framställning anhöll A. Sander m. fl. personer i Karlsborg om åtgärder för friköpande av mark, vilken de arrenderade av Göta kanalbolag vid Rödesund i Karlsborgs kommun och som utgjorde del av fastigheten Svanvik nr 2. Häröver avgavs utlåtanden av länsstyrelsen i Skaraborgs län efter hörande av direktionen över Göta kanalverk och överlantmätaren i länet samt vidare av kammarkollegiet och domänstyrelsen ävensom av justiekanslersämbetet efter hörande av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i samråd med kommerskollegium. I anslutning till innehållet i det av justiekanslersämbetet lämnade utlåtandet uppdrog Kungl. Maj:t åt länsstyrelsen i Skaraborgs län att upptaga förhandlingar med Göta kanalbolag och vederbörande tomtarrendatorer rörande överlåtelse av de tomter, som kunde komma i fråga, därvid länsstyrelsen borde taga under övervägande, huruvida jämväl ombud för vederbörande kommun borde kallas till förhandlingarna. Härjämte anbefalldes Kungl. Maj:t länsstyrelsen att med eget utlåtande underställa Kungl. Maj:t det köpeavtal, som kunde bli upprättat, och därvid tillika inkomma med förslag rörande dispositionen av köpeskillingen.

Beträffande grunderna för Göta kanalbolags rätt till här ifrågavarande mark lämnas i propositionen (s. 2 och 3) vissa närmare upplysningar.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län har med skrivelse den 30 september 1953 överlämnat en framställning den 26 samma månad från direktionen över Göta kanalverk, som hemställer om Kungl. Maj:ts godkännande av ett mellan bolaget och Karlsborgs kommun upprättat köpeavtal.

Avtalet innebär i huvudsak, att bolaget till kommunen försäljer ett inom kommunen beläget område om ca 35 800 kvadratmeter på Kanalholmen vid Rödesund. Området utgör del av fastigheten Svanvik nr 2 (kronojord un-

der enskild disposition). Köpeskillingen uppges till 93 000 kr. och erlägges senast vid tillträdet, vilket förutsättes äga rum den 14 mars 1954. Bolaget utgår ifrån att vid senare tomtförsäljning inom området arrendatorerna bereds tillfälle att förvärva sina resp. tomter. Enligt avtalet utgör Kungl. Maj:ts stadfästelse en förutsättning för dess giltighet.

Avtalet har som bilaga fogats vid propositionen (Bilaga 1).

I ärendet har yttrande avgivits av *statskontoret* (s. 3 och 4).

Departementschefen har anfört följande.

Förevarande ärende grundar sig på en framställning från vissa tomtarrendatorer om friköp av mark, som de arrenderar vid Rödesund i Karlsborg av Göta kanalbolag. Friköpet skulle, enligt vad de olika intressenterna överenskommit, ske på så sätt, att Karlsborgs kommun från bolaget inköper den del av området, som bolaget är villigt att försälja, inklusive gatu- och strandområden, och därefter till vederbörande arrendatorer överlåter resp. tomter.

Vid ärendets beredning och under de omfattande utredningar, som företagits av olika remissmyndigheter, har framgått, att klarhet icke råder i frågan, huruvida bolaget besitter ifrågavarande mark med äganderätt. En ståndpunkt i äganderätsfrågan är, att den formella äganderätten till markområdet i fråga alltjämt tillkommer kronan, medan bolaget har nyttjanderätt till detsamma, så länge det användes till kanalens behov eller till dess understödjande. Med hänsyn härtill och då försäljningssumman i det aktuella ärendet överstiger 50 000 kr., torde den ifrågasatta försäljningen böra underställas riksdagens prövning.

Med den reservationen, att min ståndpunkt icke innebär något som helst ställningstagande i frågan om äganderätten till förevarande mark och under förutsättning, att vad jag i det följande anför beträffande köpeskillingens fondering iakttages, vill jag för egen del tillstyrka, att försäljningen får äga rum. Jag har ej något att erinra mot den avtalade köpeskillingen om 93 000 kr., motsvarande ca kr. 2: 60 per kvadratmeter, och ej heller mot de i avtalet i övrigt intagna bestämmelserna.

Enligt avtalet skall köpeskillingen erläggas vid tillträdet, vilket förutsättes äga rum den 14 mars 1954. Parterna har, sedan avtalet upprättades, gjort det tillägget till detsamma, att det skall gälla även om tillträdet sker efter nämnda datum, dock senast den 1 juli 1954.

Rörande dispositionen av köpeskillingen delar jag i princip statskontorets mening, att medlen bör fonderas och bolaget få rätt att utnyttja endast avkastningen av de fonderade medlen för förbättringar av kanalanläggningen o. d. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om de närmare bestämmelserna om fondmedlens placering m. m.

Utskottet har intet att erinra mot att ifrågavarande markområde försäljes under de av departementschefen angivna förutsättningarna. I enlighet härmed hemställer utskottet,

att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna det av Göta kanalbolag ingångna köpeavtalet om försäljning av ett markområde på Kanalholmen vid Rödesund i Karlsborgs kommun.

Postverket.

2:o) **Försäljning av fastigheten nr 17 i kvarteret Gripen i Luleå.** Kungl. Maj:t har (punkt 2, s. 5 och 6) föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna ett av generalpoststyrelsen ingånget avtal rörande försäljning av fastigheten nr 17 i kvarteret Gripen i Luleå.

I skrivelse den 15 januari 1954 har *generalpoststyrelsen* hemställt, att mot en köpeskilling av 408 500 kr. till direktören Fritz Landstedt, Luleå få försälja den postverket tillhöriga fastigheten nr 17 i kvarteret Gripen i Luleå. I fastigheten har hittills postkontoret i staden varit inrymt.

Styrelsen har sedermera till Kungl. Maj:ts prövning överlämnat ett med Landstedt ingånget köpekontrakt, dagtecknat den 22 och 28 januari 1954. Kontraktet har gjorts beroende av Kungl. Maj:ts godkännande.

Beträffande de närmare upplysningar, som av generalpoststyrelsen meddelats rörande försäljningen, torde få hänvisas till propositionen (s. 5 och 6).

Utskottet får med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställa, att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna det av generalpoststyrelsen ingångna avtalet rörande försäljning av fastigheten nr 17 i kvarteret Gripen i Luleå.

Statens järnvägar.

3:o) **Försäljning av visst område i Eskilstuna.** Kungl. Maj:t har (punkt 3, s. 6) föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna ett av järnvägsstyrelsen ingånget avtal rörande försäljning av vissa delar av stadsägorna nr 905, 2442 och 906 + 907 i Eskilstuna.

Med skrivelse den 5 januari 1954 har *järnvägsstyrelsen* till Kungl. Maj:ts prövning överlämnat ett den 23 december 1953 och 5 januari 1954 ingånget köpeavtal, enligt vilket styrelsen — under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande — för en köpeskilling av 75 000 kr. till Aktiebolaget Hakon Swenson, Västerås överlätit ett område om ca 4 500 m² i Eskilstuna stad. Området, som angivits på en till skrivelsen fogad karta, omfattar delar av stadsägorna nr 905 och nr 2442 samt en del av stadsägoområdet nr 907, ingående i stadsägan nr 906 + 907.

I propositionen har (s. 6) lämnats vissa närmare upplysningar rörande försäljningen.

Utskottet får med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställa, att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna det av järnvägsstyrelsen ingångna avtalet rörande försäljning av vissa delar av stadsägorna nr 905, 2442 och 906 + 907 i Eskilstuna.

4:o) **Försäljning av vissa delar av stadsägan nr 62 i Gällivare municipalsamhälle.** Kungl. Maj:t har (punkt 4, s. 7) föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna ett av järnvägsstyrelsen ingånget avtal rörande försäljning av vissa delar av stadsägan nr 62 i Gällivare municipalsamhälle.

Med skrivelse den 5 januari 1954 har *järnvägsstyrelsen* till Kungl. Maj:ts prövning överlämnat ett den 27 november 1953 och 5 januari 1954 ingånget köpeavtal, enligt vilket styrelsen — under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande — för en köpeskilling av 150 000 kr. till Byggnads AB Gällivare-hem, överlåter vissa delar av stadsägan nr 62 i Gällivare municipalsamhälle med därå befintliga byggnader, omfattande en byggnad, vari järnvägshotellet är inrymt, ett bostadshus samt en uthusbyggnad. I försäljningen ingår även en utanför det till försäljning ifrågasatta området belägen uthusbyggnad. Området med byggnaderna har utmärkts på en till skrivelsen fogad ritning.

Beträffande de närmare upplysningar, som av järnvägsstyrelsen meddelats rörande försäljningen, torde få hänvisas till propositionen (s. 7).

Utskottet får med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställa, att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna det av järnvägsstyrelsen ingångna avtalet rörande försäljning av vissa delar av stadsägan nr 62 i Gällivare municipalsamhälle.

5:o) **Försäljning av viss del av fastigheten Luspen 1⁶⁵ i Storumans municipalsamhälle.** Kungl. Maj:t har (punkt 5, s. 8) föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna ett av järnvägsstyrelsen ingånget avtal rörande försäljning av viss del av fastigheten Luspen 1⁶⁵ i Storumans municipalsamhälle.

Med skrivelse den 8 januari 1954 har *järnvägsstyrelsen* till Kungl. Maj:ts prövning överlämnat ett den 30 december 1953 och 8 januari 1954 ingånget köpeavtal, enligt vilket styrelsen — under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande — för en köpeskilling av 181 000 kr. till Harry Molin, Vännäs överlåter ett område om 5 500 m² i Storumans municipalsamhälle med därå befintlig hotellbyggnad jämte två mindre uthusbyggnader. Området, vilket utgör en del av fastigheten Luspen 1⁶⁵ i samhället, har angivits å en till avtalet fogad ritning.

Beträffande de närmare upplysningar, som av järnvägsstyrelsen lämnats rörande försäljningen, torde få hänvisas till propositionen (s. 8).

Utskottet, som intet har att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer, att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna det av järnvägsstyrelsen ingångna avtalet rörande försäljning av viss del av fastigheten Luspen 1⁶⁵ i Storumans municipalsamhälle.

6:o) **Byte av vissa markområden i Södertälje.** Kungl. Maj:t har (punkt 6, s. 8 och 9) föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna ett mellan järnvägsstyrelsen och Aktiebolaget Scania-Vabis träffat avtal om byte av vissa markområden i Södertälje.

Med skrivelse den 8 januari 1954 har *järnvägsstyrelsen* till Kungl. Maj:ts prövning överlämnat ett den 5 och 8 januari 1954 ingånget avtal, enligt vilket statens järnvägar till Aktiebolaget Scania-Vabis överlåter ett område om 13 726 m² i Södertälje stad och bolaget till statens järnvägar överlåter ett område av 3 710 m² i staden samt därjämte som mellanlikvid erlägger ett belopp av 200 000 kr. Avtalet har gjorts beroende av Kungl. Maj:ts godkännande. De i bytet ingående områdena har utmärkts på en till avtalet hörande karta.

Beträffande de närmare upplysningar, som av järnvägsstyrelsen lämnats i ärendet, torde få hänvisas till propositionen (s. 9).

Utskottet, som intet har att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer, att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna det mellan järnvägsstyrelsen och Aktiebolaget Scania-Vabis träffade avtalet om byte av vissa markområden i Södertälje.

7:o) **Reglering av vissa bangårds- och spårförhållanden samt därmed sammanhängande markfrågor i Gävle.** Kungl. Maj:t har (punkt 7, s. 9—11) föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna ett mellan svenska staten och Gävle stad ingånget avtal angående reglering av vissa bangårds- och spårförhållanden samt därmed sammanhängande frågor i Gävle.

Med skrivelse den 23 februari 1953 har *järnvägsstyrelsen* till Kungl. Maj:ts prövning överlämnat ett mellan svenska staten genom styrelsen och Gävle stad genom dess drätselkammare den 7 och 19 januari 1953 ingånget avtal angående reglering av bangårds- och spårförhållandena och därmed sammanhängande markfrågor i Gävle. Enligt avtalet och därtill hörande karta överlåter statens järnvägar till staden markområden om tillhoppa 147 619 m² och staden till statens järnvägar områden om sammanlagt 187 275 m². Någon mellangift skall inte utgå.

Järnvägsstyrelsen erinrar i sin skrivelse om att bangårdsförhållandena i Gävle, betraktade som helhet, är mindre rationellt ordnade. Sålunda har godsbangårdens läge i förhållande till hamnanläggningarna omöjliggjort de utvidgningar av bangården, som den växande trafiken krävt. Korsningarna mellan hamnens tillfartsvägar och järnvägsspåren har därjämte ständigt vållat trafiktekniska svårigheter. Både staden och statens järnvägar har därför varit angelägna om en översyn av bangårdsförhållandena och därmed sammanhängande mark- och stadsplanefrågor. Enligt 7 § i den överenskommelse av den 2 mars 1947, som reglerade uppgårelsen mellan

svenska staten och Gävle stad beträffande förstatligandet av Gävle—Dala järnväg och varigenom statens järnvägar blev den enda järnvägsförvaltande myndigheten i staden, förklarade sig järnvägsstyrelsen beredd att, sedan införlivningen ägt rum, upptaga förhandlingar med staden angående nyssnämnda frågor. I samband med pågående generalplanearbete tog staden i detta syfte under början av år 1948 kontakt med järnvägsstyrelsen, varefter de förhandlingar inleddes, vilka nu utmynnat i föreliggande avtal.

Avtalet, som godkänts av stadsfullmäktige i Gävle, har som bilaga fogats vid statsrådsprotokollet (Bilaga 2).

Beträffande de närmare upplysningar, som av järnvägsstyrelsen lämnats i ärendet, torde få hänvisas till propositionen (s. 10).

Departementschefen, som förklarar sig icke ha något att erinra mot järnvägsstyrelsens förslag, har i övrigt anfört följande.

Godsbangårdens nuvarande läge vid inre hamnen i Gävle har omöjliggjort den utbyggnad av anläggningen, som sedan länge på grund av den successivt stegrade trafiken varit påkallad och som är en betingelse för att den ytterligare trafikökning, vilken kan väntas bli en följd av ostkustbanans fortsatta elektrifiering, skall kunna bemästras. Bangårdens läge har vidare hindrat staden från att utvidga inre hamnen och försvårat kommunikationerna mellan staden och denna. De nu överenskomna omfattande markbytena, vilka inte förutsätter någon mellangift från någondera parten, innebär för statens järnvägars del att förutsättningar skapas för en fullständig omläggning av godsbangården. Därjämte har mark erhållits för bl. a. en framtida utvidgning av centralstationen. Staden har åtagit sig att utföra vissa skenfria korsningar. De ekonomiska förpliktelser, som avtalet ålägger statens järnvägar i samband med utförandet av dessa, överensstämmer med vad som brukar avtalas i dylika fall.

Kostnaderna för den första etappen av bangården beräknas för statens järnvägars del belöpa sig till ca 6 milj. kr., beräknat efter 1952 års prisläge. Arbetena avses bli påbörjade under år 1955 och väntas pågå i fem år. Eventuella kostnader för ändamålet under budgetåret 1954/55 torde kunna bestridas från de i årets statsverksproposition förordade anslagen.

Utskottet. Med hänsyn till angelägenheten av att bangårdsförhållandena i Gävle för framtiden ordnas på ett mera tillfredsställande sätt anser sig utskottet böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet hemställer därför, att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna föreliggande avtal mellan svenska staten och Gävle stad angående reglering av bangårds- och spårförhållandena samt därmed sammanhängande markfrågor i Gävle.

8:o) **Reglering av vissa järnvägsfrågor m. m. i Malmö.** Kungl. Maj:t har (punkt 8, s. 11—14) föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna vissa mellan järnvägsstyrelsen och Malmö stad i november 1953 träffade avtal rörande dels Ystadsbanans inledande till Malmö C, dels ock vissa därmed sammanhängande markfrågor.

Med skrivelse den 28 december 1953 har *järnvägsstyrelsen* till Kungl. Maj:ts prövning överlämnat två mellan styrelsen och Malmö stad genom dess drätselkammare ingångna avtal avseende dels Ystadsbanans inledande till Malmö C och upprivning av järnvägsspåret mellan Malmö V och Södervärn, dels reglering av vissa med omläggningen sammanhängande markfrågor. Avtalen, vilka är dagtecknade den 4 och 9 november 1953 resp. den 9 och 14 november 1953, har gjorts beroende av Kungl. Maj:ts godkännande. Enligt markavtalet överlåter statens järnvägar till staden områden med en sammanlagd areal av ca 31 860 m² och staden till statens järnvägar områden om tillhoppa ca 31 900 m². Något kontant vederlag för överlåtelse-erna skall inte erläggas av någondera parten. Styrelsen har därjämte hemställt om att få taga i anspråk högst 1 800 000 kr. av statens järnvägars dispositionsanslag för med avtalen sammanhängande banarbeten m. m. Avtalen har godkänts av stadsfullmäktige i Malmö den 20 november 1953. Beslutet har vunnit laga kraft.

Avtalen har som bilagor fogats vid propositionen (Bilagorna 3 a och 3 b).

Beträffande de närmare upplysningar, som av järnvägsstyrelsen lämnats i ärendet, torde få hänvisas till propositionen (s. 11—13).

Utlåtande har i ärendet avgivits av *byggnadsstyrelsen* (s. 13 och 14).

Departementschefen har anfört följande.

Genom de nu föreliggande båda avtalen mellan järnvägsstyrelsen och Malmö stad skapas förutsättningar för en lösning av vissa för Malmö stad besvärliga stadsplaneproblem och samtidigt erhåller statens järnvägar möjlighet att genomföra en förenkling och rationalisering av bangårdsförhållandena i staden. För Ystadsbanans del innebär trafikomläggningen, att linjen inledes till Malmö C i stället för, såsom tidigare, till Malmö V. Järnvägen Trelleborg—Malmö V får sin slutpunkt i Södervärns station och förbindelserna mellan denna och centralstationen ordnas av staden genom busstrafik. På grund av järnvägens relativt obetydliga trafik kan denna lösning inte sägas medföra några mera avsevärda olägenheter. För de resande på den trafikstarkare Ystadsbanan innebär omläggningen betydande fördelar, främst för genomgångsresenärerna. Malmö stadsfullmäktige har för sin del redan godkänt avtalen. Jag tillstyrker, att de även från statens sida godkännes.

Vissa smärre ändringar i avtalen kan bli erforderliga för att tillgodose de önskemål, som byggnadsnämnden i Malmö uttalat beträffande dragningen av det nya anslutningsspåret mellan Ystadsbanan och Kontinentalbanan. Därest riksdagen inte har något att erinra däremot, torde det få ankomma på Kungl. Maj:tt att godkänna de eventuella ändringar, som på grund härav kan komma att vidtagas i avtalen.

För de i markavtalet stadgade markbytena utgår inte mellangift från någondera parten. Kostnaderna för linjeomläggningen och bangårdsarbetena har preliminärt beräknats till 3,5 milj. kr., av vilket belopp staden på de villkor, som angivits i avtalet om trafikomläggningen, förbundit sig att bidra med 1,7 milj. kr. Järnvägsstyrelsen har hemställt om tillstånd att belasta statens järnvägars dispositionsanslag med återstoden av beloppet, 1,8 milj. kr. Med hänsyn till arbetenas art torde emellertid kostnaderna i första hand böra bestridas från de för innevarande budgetår anvisade eller för nästa budgetår äskade investeringsanslagen till gruppen Byggnader och anläggningar under statens järnvägars fond.

Utskottet. I likhet med departementschefen finner utskottet förevarande avtalsförslag innebära en ur jämväl statens synpunkt godtagbar lösning av de i järnvägsstyrelsens skrivelse berörda spörsmålen. Vad departementschefen i anslutning därtill anfört och förordat har icke givit utskottet anledning till erinran. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna de mellan järnvägsstyrelsen och Malmö stad i november 1953 träffade avtalen rörande dels Ystadsbanans inledande till Malmö C, dels vissa därmed sammanhängande marknadsfrågor.

9:o) Överförande av visst verkstadsområde m. m. i Visby från statens järnvägars fond till försvarets fastighetsfond. Kungl. Maj:t har (punkt 9, s. 15) föreslagit riksdagen medgiva att ett statens järnvägar tillhörigt verkstadsområde i Visby jämte därå befintliga byggnader och anläggningar må i enlighet med ingånget avtal och med ett av fortifikationsförvaltningen förordat värde överföras till arméns delfond av försvarets fastighetsfond.

Såsom framgår av riksdagens revisorers berättelse för år 1953 har järnvägsstyrelsen träffat överenskommelse om överlåtelse av statens järnvägars verkstadsbyggnad i Visby till fortifikationsförvaltningen. Enligt ett den 10 april, 29 juni och 20 augusti 1953 dagtecknat avtal mellan arméförvaltningens tygavdelning och fortifikationsförvaltningen å ena sidan och styrelsen å andra sidan överlåter styrelsen verkstadsområdet, omfattande ca 19 300 m² och beläget å stadsägorna nr 1 179, 1 180 och 1 252 i Visby stad, jämte därå befintliga byggnader och anläggningar med undantag av vissa järnvägsspår m. m. till förvaltningen.

I skrivelse den 21 augusti 1953 har fortifikationsförvaltningen bl. a. hemställt, att ifrågavarande område med därå befintliga byggnader och anläggningar skall överföras från järnvägsstyrelsens till fortifikationsförvaltningens förvaltning på i avtalet angivna villkor samt att arméns delfond av försvarets fastighetsfond skall uppskrivas med (1 573 940 + 193 000) 1 766 940 kr. och statens järnvägars fond nedskrivs med samma belopp.

Beträffande de närmare upplysningar som av järnvägsstyrelsen lämnats i ärendet torde få hänvisas till propositionen (s. 15).

Departementschefen, som tillstyrker att det av järnvägsstyrelsen ingångna avtalet godkännes, framhåller att med hänsyn till omständigheterna i detta fall den överföring av verkstaden från statens järnvägars fond till försvarets fastighetsfond, som avtalet avser, synes böra underställas riksdagens prövning.

Utskottet, som i annat sammanhang återkommer till den av riksdagens revisorer aktualiserade frågan, har intet att erinra mot den av Kungl. Maj:t föreslagna fondöverflyttningen. Utskottet hemställer därför,

att riksdagen må medgiva att det statens järnvägar tillhöriga verkstadsområdet i Visby jämte därå befintliga byggnader och anläggningar må i enlighet med det ingångna avtalet och med det av fortifikationsförvaltningen förordade värdet överföras till arméns delfond av försvarets fastighetsfond.

Statens vattenfallsverk.

10:o) **Försäljning av visst markområde i Trollhättan.** Kungl. Maj:t har (punkt 10, s. 16 och 17) föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna ett av vattenfallsstyrelsen ingånget avtal rörande försäljning av visst markområde i Trollhättan.

Med skrivelse den 6 juni 1953 har *vattenfallsstyrelsen* till Kungl. Maj:ts prövning överlämnat ett den 18 maj och 6 juni 1953 ingånget köpeavtal, enligt vilket styrelsen — under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande — för en köpeskilling av 190 600 kr. till Trollhättans församling överlåtit ett markområde i Trollhättans stad om 258 300 m², omfattande bl. a. delar av stadsägorna nr 538 + etc. och 545 + etc. Området har utmärkts på en till avtalet fogad karta.

Beträffande de närmare upplysningar, som av vattenfallsstyrelsen lämnats rörande försäljningen, torde få hänvisas till propositionen (s. 16).

I ärendet har utlåtande avgivits av bostadsstyrelsen (s. 16).

Departementschefen har anfört följande.

Det av vattenfallsstyrelsen med Trollhättans församling ingångna avtalet avser mark, som församlingen ämnar använda för utvidgning av Östra begravningsplatsen i staden. Köpeskillingen har beräknats som om marken skulle komma att användas för bostadsbebyggelse. Bostadsstyrelsen har i sitt yttrande i ärendet anfört, att denna beräkning sannolikt lett till ett för högt pris för marken, när enligt den generalplan, som upprättats av Trollhättans stad, marken skall utnyttjas för begravningsändamål. Då emellertid ett avtal med församlingen om priset redan föreligger och de allmänna intressen avseende tomtprisnivån, som bostadsstyrelsen har att bevaka, icke genom avtalet torde trädas för nära, anser jag mig böra tillstyrka att överlåtelsen äger rum på avtalade villkor.

Utskottet. Kungl. Maj:ts förslag har icke givit utskottet anledning till erinran. Utskottet hemställer,

att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna det av vattenfallsstyrelsen ingångna avtalet rörande försäljning av bl. a. delar av stadsägorna nr 538 + etc. och 545 + etc. i Trollhättan.

11:o) **Byte av vattenkraft i vissa älvar i Norrland.** Kungl. Maj:t har (punkt 11, s. 17—20) föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna ett mellan vattenfallsstyrelsen samt Holmsunds, Kramfors och Munksunds aktiebolag den 30 september 1953 ingånget avtal angående byte av vattenkraft i vissa älvar i Norrland.

Med skrivelse den 16 oktober 1953 har *vattenfallsstyrelsen* till Kungl. Maj:ts prövning överlämnat ett den 30 september 1953 ingånget avtal, enligt vilket Svenska cellulosa aktiebolagets dotterbolag, Holmsunds aktiebolag, Kramfors aktiebolag och Munksunds aktiebolag till styrelsen överläter vattenkraftsinnehav i åtta olika norrlandsälvar motsvarande sammanlagt 43 645 niomånadershästkrafter och styrelsen till bolagen överläter vattenkraftsinnehav i Umeälven och Sjougdälven motsvarande 25 695 niomånadershästkrafter samt *därjämte* till Kramfors aktiebolag som mellanlikvid erlägger ett belopp av 1 000 000 kr. Avtalet har gjorts beroende av Kungl. Maj:ts godkännande. Styrelsen föreslår, att för kontantersättningen får tagas i anspråk medel från investeringsanslaget till Inköp av vattenfall och fastigheter.

Vattenfallsstyrelsen meddelar, att förhandlingar sedan åtskillig tid tillbaka förts mellan styrelsen och Svenska cellulosa aktiebolaget för vissa av dess dotterbolag i syfte att på lämpligt sätt sammanföra kontrahenternas vattenfallsinnehav i olika fallkomplex i Norrland till större samlade enheter och därigenom förebygga de komplikationer såväl vid domstolsbehandlingen som vid kraftstationernas framtida drift, som är förenade med främmande andelsinnehav vid kraftverksutbyggnader. Det har ur styrelsens synpunkt därvid varit så mycket mer angeläget att nå fram till ett resultat, som styrelsen haft att räkna med bolaget såsom andelsägare i bl. a. flertalet av de ännu outbyggda vattenfall, varöver styrelsen förfogar i Ångermanälvens och Umeälvens flodsystem. Förhandlingarna har utmynnat i föreliggande avtal med Holmsunds, Kramfors och Munksunds aktiebolag.

Avtalet har som bilaga fogats till statsrådsprotokollet (Bilaga 4).

Beträffande den närmare innebörden av avtalsuppgörelsen torde få hänvisas till propositionen (s. 17 och 18).

Utlåtande har i ärendet avgivits av vattenrättsingenjör *S. O. G. Zickerman*, som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 7 mars 1947 såsom sakkunnig inom kommunikationsdepartementet biträder med beredningen av ärenden rörande kontroll å överlåtelse av vattenkraft och därmed sammanhängande frågor (s. 19).

Departementschefen framhåller att det avtal, som vattenfallsstyrelsen samt Holmsunds, Kramfors och Munksunds aktiebolag ingått, innebär att de av resp. kontrahenter innehavda andelarna i vattenkraften i de norrländska älvarna kommer att bli bättre samlade än hittills, varigenom de rättsliga uppgörelser, som aktualiseras vid en framtida byggnad och drift av kraft-

stationer i de berörda fallsträckorna kommer att förenklas. Då detta resultat i och för sig måste vara eftersträfvansvärt för båda parterna och den ekonomiska uppgörelsen, enligt vilken staten skall erlægga en mellangift av 1 000 000 kr., anses skälig, förordas, att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att godkänna avtalet. Därest riksdagen icke har något att erinra däremot, anses det få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om de smärre ändringar i avtalet, som kan befinnas önskvärda.

Utskottet. På av departementschefen anförda skäl anser sig utskottet böra tillstyrka, att det mellan vattenfallsstyrelsen och vissa privata vattenkraftsintressenter träffade avtalet godkännes. Såsom departementschefen förutsatt, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om de mindre jämkningar däri som må befinnas önskvärda. Utskottet hemställer,

att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna det mellan vattenfallsstyrelsen samt Holmsunds, Kramfors och Munksunds aktiebolag den 30 september 1953 ingångna avtalet angående byte av vattenkraft i vissa älvar i Norrland.

12:o) **Reglering av vissa vattenrättsfrågor m. m. i Österdalälven.** Kungl. Maj:t har (punkt 12, s. 20—23) föreslagit riksdagen att dels medgiva att kronans anspråk till äganderätt till visst vattenområde i Österdalälven inom Särna och Idre socknar må eftergivnas mot att i gengäld servitutsrättigheter i viss omfattning tillerkännes kronan, dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna, att vissa i statsrådsprotokollet nämnda, av kronan ägda eller med servitutsrätt innehavda fallhöjder i Österdalälven inom Älvdalens, Särna och Idre socknar må upplätas med nyttjanderätt till Stora Kopparbergs Bergslags AB på de villkor, som vattenfallsstyrelsen förordat.

I skrivelse den 21 december 1953 har *vattenfallsstyrelsen* hemställt

1. om medgivande att till förmån för Stora Kopparbergs Bergslags AB få eftergiva anspråk på äganderätt till visst vattenområde i Österdalälven inom Särna och Idre socknar, mot att i gengäld i skrivelsen angivna servitutsrättigheter tillföres kronan,

2. om bemyndigande att till bolaget mot en ersättning av 10 kW per fallmeter dubbel strand och i övrigt på de villkor, som finnes angivna i ett till skrivelsen fogat arrendeavtal, utarrendera dels kronan tillhörig vattenkraft i Österdalälven inom Älvdalens socken, dels nyssnämnda servitutsrättigheter till vattenkraft i samma älv inom Särna och Idre socknar.

Vattenfallsstyrelsen meddelar, att kronan i Österdalälven inom Älvdalens socken förfogar över en fallhöjd av ca 67 fallmeter dubbel strand. Om äganderätten härtill har tvist tidigare rätt mellan kronan och de jordägande socknemännen inom socknen. Tvisten har dock numera förhandlingsvägen bilagts, varvid socknemännen mot visst vederlag i form av frikraftleverans

från en blivande kraftstation vid Trängslet till förmån för kronan avstått från sina äganderättsanspråk. Härvid har förutsatts, att den omtvistade vattenkraften av kronan skall upplåtas på arrende till Stora Kopparbergs Bergslags Aktiebolag, som kommer att uppföra kraftstationen. Ett preliminärt avtal om utarrenderingen har ingåtts mellan styrelsen och bolaget. Enligt detta är upplåtelsen avsedd att omfatta en tid av 40 år, varefter förlängning av arrendet skall kunna ske i 15-årsperioder, om uppsägning icke verkställs från någondera sidan. Vederlaget skall lämnas i form av frikraftleverans utan skyldighet för styrelsen att gälda uttagningskostnad härför. Vederlagskraftens storlek är satt till 9,6 kW per fallmeter dubbel strand. Dess totala belopp är beroende av hur stor del av fallhöjden, som kommer att utnyttjas, men uppgår, om, såsom sannolikt är, kronans hela fallhöjd tages i anspråk, till ca 645 kW under hela arrendeperioden. Kraften skall i första hand användas för att fullgöra styrelsens frikraftleverans till socknemännen men skall i övrigt efter viss reduktion med hänsyn till överföringsförluster och överföringskostnader kunna uttagas vid Älvkarleby kraftstation genom avräkning från ersättningskraft, som bolaget är berättigad erhålla från denna station. Efter arrendets upphörande skall vattenfallsstyrelsen äga rätt att jämlikt 9 kap. vattenlagen erhålla kraft från kraftstationen motsvarande den andel i kraftstationens fallhöjd, som styrelsens vattenkraftinnehav representerar.

Sedan det preliminära avtalet ingåtts mellan styrelsen och bolaget, har enighet nåtts om höjning av arrendeavgiften till 10 kW per fallmeter dubbel strand, d. v. s. totalt till ca 670 kW, om hela fallhöjden blir utnyttjad.

Det preliminära arrendeavtalet har som bilaga fogats vid statsrådsprotokollet (Bilaga 5).

Beträffande de närmare upplysningar, som av vattenfallsstyrelsen lämnats i ärendet, torde få hänvisas till propositionen (s. 21 och 22).

Departementschefen har anfört följande.

Med hänsyn till vad vattenfallsstyrelsen anfört om rättsläget beträffande den berörda fallhöjden i Österdalälven inom Särna och Idre socknar, synes den uppgörelse som Stora Kopparbergs Bergslags AB föreslagit, böra godtagas.

Enligt det preliminära arrendeavtalet av den 30 april 1949 har vattenfallsstyrelsen förbundit sig att från den tidpunkt, då en av Bergslaget projekterad kraftstation i Trängslet i Österdalälven blivit färdig, till Bergslaget utarrendera visst vattenområde, som kronan disponerar i älven inom Älvdalens socken. Avtalet föreskriver, att Bergslaget senast inom fem år från undertecknandet skall lämna besked om i vilken utsträckning det ämnar begagna sig av den medgivna arrenderätten. Bolaget har nu förklarat sig vilja utnyttja denna. Enligt förslaget till överenskommelse rörande fallhöjden i Särna och Idre socknar skall även kronans servitutsrätt till denna ingå i arrendet.

I vederlag för arrenderätten skall Bergslaget enligt en efter det preliminära arrendeavtalets undertecknande träffad ny uppgörelse leverera ett kraftbelopp motsvarande tio kW för varje i anspråk tagen fallmeter dubbel strand. Detta vederlag överensstämmer i stort sett med det högsta veder-

lag, som överenskommits i andra — icke statliga — avtal rörande upplåtelse av fallhöjd i Österdalälven och som vid prövning enligt lagen den 20 december 1946 om kontroll å överlåtelse av vattenfall ansetts kunna godkännas av Kungl. Maj:t. Vederlaget föranleder därför ingen erinran från min sida. Ej heller har jag något att anföra emot att i övrigt de bestämmelser, som ingår i det preliminära arrendeavtalet, lägges till grund för en slutlig uppgörelse rörande den här berörda nyttjanderättsupplåtelsen. Jag tillstyrker därför att upplåtelsen får komma till stånd.

Utskottet. Vad departementschefen i förevarande sammanhang anfört och förordat har inte givit utskottet anledning till erinran. Utskottet hemställer därför,

att riksdagen må

a) medgiva, att kronans anspråk till äganderätt till i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 29 januari 1954 avsedda vattenområde i Österdalälven inom Särna och Idre socknar må eftergivnas mot att i gengäld servitutsrättigheter i den omfattning som i statsrådsprotokollet angivits tillerkännes kronan;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna, att de i samma statsrådsprotokoll omnämnda, av kronan ägda eller med servitutsrätt innehavda fallhöjderna i Österdalälven inom Älvdalens, Särna och Idre socknar må upplåtas med nyttjanderätt till Stora Kopparbergs Bergslags AB på de villkor som vattenfallsstyrelsen förordat.

13:o) **Byte av vissa markområden i Jönköping.** Kungl. Maj:t har (punkt 13, s. 23) föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna ett mellan vattenfallsstyrelsen och Jönköpings stad träffat avtal om byte av vissa markområden i Jönköping.

Med skrivelse den 28 januari 1954 har *vattenfallsstyrelsen* till Kungl. Maj:ts prövning överlämnat ett den 9 november 1953 och 21 januari 1954 ingånget avtal om byte av mark i Jönköping. Enligt avtalet, som gjorts beroende av Kungl. Maj:ts godkännande, överlåter Jönköpings stad till styrelsen ett markområde om 22 623,6 m², utgörande tomten nr 4 i kvarteret Visselpipan, medan styrelsen till staden överlåter stadsågan nr 357 i Ljungarums församling med en areal av 7 000,3 m² samt därjämte som mellangift erlägger ett belopp av 156 233 kr. Avtalet har den 10 augusti 1953 godkänts av stadsfullmäktige i Jönköping. Styrelsen anser lämpligast, att mellangiften bestrides från investeringsanslaget till Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten.

Beträffande de närmare upplysningar, som av vattenfallsstyrelsen lämnats rörande bytet, torde få hänvisas till propositionen (s. 23).

Utskottet får med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställa, att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna det mellan vattenfallsstyrelsen och Jönköpings stad träffade avtalet om byte av vissa markområden i Jönköping.

Stockholm den 30 mars 1954.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Ohlon, Iwar Anderson, Näsgård, fröken Andersson, herrar Näsström, Pålsson, Hesselbom, Gustaf Andersson, Einar Persson, Boman, Ragnar Persson, Holmqvist och Sunne; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Malmborg i Skövde, Bergström, Ståhl, Lindholm, Rubbestad, Eriksson i Sandby, Åkerström, Staxång, fröken Elmén, herrar Widén, Almgren, Andreasson, fröken Olsson och herr Svensson i Stenkyrka.
